

VECINUL TOMA

— Amintiri din Macedonia —

Vecinul meu Toma — fie-i țărâna ușoară — stălcoise în bătae pe turcul Sali-Aga, de care tremura o lume întreagă și la care nu cuteza nimeni să se uite strâmb.

Din ziua aceia vecinul Toma era socotit ca un erou, ca un viteaz fără pereche. Până atunci nu se pomenia, ca vr'un creștin să se fi încumetat să ridice mâna asupra unui Turc.

Zicătoarea cum că „Turcul plătește“ o fi fost adevărată, dar nu în Macedonia noastră de acum treizeci de ani. Noi creștinii încercam zilnic adevărul cuprins într'o altă zicătoare, care glăsuște, că „Turcul te bate, Turcul te judecă.“

Iar acum vecinul Toma rupsese tradiția și răsturnase rolurile. De aceea, reputația de erou și de răzbnător al creștinătății nu era decât pe deplin meritată.

O întâmplare nenorocită făcuse, însă, ca această reputație să primească o lovitură serioasă și să sufere o eclipsă. Din pricina ei vecinul Toma nu-și mai găsea mângâiere și se socotea omul cel mai nenorocit.

Iată ce anume se întâmplase. În împrejurimile comunei noastre se ivise o bandă de hoți albanezi, cari omorau și jefuiau pe oricine le eșia în drum.

Ne așteptam chiar să dea un atac și asupra comunei noastre și deaceea eram cu toții în mare fierbere. Toată ziua bărbații curăteau puștile și ascuțiau cuțitele și iataganele, iar atelierele de fierărie fuseseră prefăcute în adevărate arsenale. Ce de plumb se topise zilele acelea, ca să facă din el gloanțe pentru puști!

Și pe când unii se ocupau de arme și munițiuni, alții săpau metereze în jurul comunei.

Nu mă întrebați ce făceau autoritățile statului și de ce nu luau ele măsurile necesare. Pentru așa ceva ar fi trebuit în primul rând, ca aceste autorități să existe. Ele însă nu existau.

În frumoasa și marea noastră comună de munte — mă rog o comună cu 12 mii de locuitori — autoritatea Sultanului fusese reprezentată câțeva vreme prin doi zapcii albanezi.

După două-trei luni unul din ei părăsi cu dela sine putere serviciul și comuna, spunând că se duce să se înroleze într'o bandă de hoți. În chipul acesta spera să câștige mai bine decât cu slujba lui de apărător al ordinii publice. Nu după mult își acordă concediu și al doilea zapciu, ducându-se, dacă nu mă înșel, în căutarea tovarășului său.

Deaceea, ne pregătiam să respingem singuri atacul, de care eram amenințați.

Dealtel, așa ceva nu se întâmpla pentru întâia oară. Crucea

de aur din vârful bisericei purta destule urme de gloanțe ce căzuseră asupra ei.

Albanezii însă, prinzând pe semne de veste de pregătirile ce făceam, n'au cutezat să ne atace. Ei s'au mărginit să cutreiere munții și satele din apropiere, să atace turmele de oi și pe călătorii singuratici. Dintre locuitorii din comuna noastră mai mulți fuseseră jefuiți, iar doi omorâți pe loc.

Ca să pună capăt acestei stări de lucruri, bătrânii din comună au ținut stat și au găsit cu cale să organizeze o poteră din tinerii noștri. Au fost aleși vre-o douăzeci de voinici din cei mai bine de o sută, cari se oferiseră de bună voe. Se înțelege dela sine, că șeful lor nu putea fi altul decât voinicul Toma.

Chiar în seara aceea Toma eși din comună în fruntea flăcăilor săi, ajungând la miezul nopții la o stână de oi. Acolo află că bandiții albanezi, vre-o 12 — 13 la număr, s'ar fi găsit într'un sat din apropiere.

„Care va să zică, am pus mâna pe ei“, exclamă Toma, frecându-și mâinile de bucurie.

Și o porni pe dată cu cei douăzeci de voinici înspre satul unde se adăposteau bandiții.

Când scoborără, însă, într'o vale, Toma le spuse tovarășilor să stea acolo și să nu se miște, până ce nu vine el înapoi.

Vroia să se ducă singur în sat și să cerceteze, dacă într'adevăr bandiții sunt acolo.

Dar de acum începe nenorocirea, care a amărât zilele lui Toma.

În adevăr, nu făcuse decât un drum de câteva minute și iată că în vârful dealului ce se ridica înainte-i deosibește în întunericul nopții vre-o treizeci — patruzeci de oameni așezați unul lângă altul și stând cu totul nemișcați. De dormit, nu putea fi vorba, căci doar n'ar fi dormit stând în picioare.

Fără doar și poate erau bandiții albanezi, cari stăteau la pândă. Și erau în număr mult mai mare, de cum se aflase.

Vecinul Toma se băgă într'o scobitură de pământ și trase un foc de pușcă în direcția bandei din vârful dealului.

Niciun răspuns și nici o mișcare. Mai trase un foc, iar nimic. Blestemații acela stăteau nemișcați și nu se sinchiseau cătuși de puțin.

Toma se pregătia să mai tragă un foc de pușcă. În clipa aceea, însă, se întâmplă ceva, ce făcu să i se sbârlească părul și să-i tremure inima. Anume el văzu, dar văzu bine și lămurit, că bandiții din deal o luară odată cu toții la vale repezindu-se în fuga mare spre dânsul.

Vecinul Toma era, firește, un viteaz și un erou, decât socotiți și d-voastră: unul contra patruzeci!

Și atunci bietul Toma făcu, ceea ce nu făcuse niciodată în viața lui. Intoarse spatele dușmanului și o rupse la o fugă ne-bună, de nici nu băga de seamă ce-i înaintea sa.

Când ajunsese la tovarășii din vale, le strigă fără să se o-

prească: „fugiți, că ne prind Albanezii!” Și fugiră și aceștia de le răpăiau tălpile și nu se opriră decât atunci când ajunseră fiecare la casele lor.

Ce s'a aflat, însă, a doua zi? că acei bandiți feroși înșirați în vârful dealului nu erau alt ceva decât saci de cărbuni, descărcați de niște țărani, cari poposiseră acolo cu caii lor.

Pe acești saci de cărbuni vecinul Toma îi luase drept bandiți albanezi și de ei se speriasă așa de rău, încât i se păruse că s'au repezit asupra lui și l'au luat la goană!

Ce mare bucurie pe cei ce-l dușmăneau și-l invidiau în taină

Și câte nu s'au născocit cu acest prilej pe seama bietului Toma! Ba că ar fi căzut în genuchi înaintea sacilor de cărbun și s'ar fi rugat să-l cruțe. Ba că l'ar fi prins țărani și că l'ar fi înegrit peste tot cu fum de cărbune, ba că... dar câte nu e în stare să născocească pizma și răutatea oamenilor?

Bietul Toma era zdrobit, mort, înmormântat. Se uitaseră toate isprăvile lui, nimeni nu-și mai aducea aminte de Turcul pe care îl bătuse. Cât p'aci să-l poreclească „Toma cel fricos.” Dacă n'a prins această poreclă, în schimb i-a rămas cea de „Toma cărbunarul.”

O singură speranță îl mai ținea cu zile pe vecinul Toma. Acea că are să se ivească un prilej ca să se reabiliteze și să-și șteargă pata de pe frunte.

Spre norocul lui mult așteptatul prilej se ivi în curând. El se prezintă în persoană unui polițaiu trimis să mențină ordinea în comuna noastră nu mult după întâmplarea de mai sus.

Deși creștin de religie, acest polițaiu era mai rău ca douăzeci de polițai turci la un loc. Nu mai puteau dovedi bieții locuitori cu amenzi și tot felul de pedepse. Iar înjurăturile, amenințările și bătăile curgeau ca ploaia.

S'au plâns oamenii la Bitolia, primarul și cu sfetnicii s'au dus în persoană la guvernatorul general, rugându-l și insistând să ni-l ia de pe capul nostru pe acest slujbaş nesuferit.

Dar n'au găsit nici o ascultare.

S'a luat atuncea hotărârea să ne facem singuri dreptate. Cum? Trăgând acestui ticălos o siantă de bătae și umilindu-l în așa fel, încât să-i facem cu neputință șederea în comună.

Decât vorba era cine să execute această hotărâre, care se mănă cu acea luată de șoareci, ca să atârne un clopot de gâtul pisicel

Să te atingi de un polițaiu și să-l bați? Inseamnă, dacă nu streangul, dar în tot cazul pușcări pe mai mulți ani.

Atunci vecinul Toma fu la înălțime: se înfățișă înaintea sfatului bătrânilor, declarând că el se însărcinează să aducă la îndeplinire hotărârea luată.

Trei zile după aceasta era sărbătoarea Sfintei Marii, când se încinge o horă strașnică și o veselie mare în toată comuna. Când hora era în toiul ei, iată că vine și polițaiul, care cam tre-

cuse prin via Domnului. Vru să se atingă de o fată, dar până să facă o mișcare se și pomeni înșfăcat de guler și trântit la pământ.

Era Toma, care nu dormise nopți întregi în așteptarea unui astfel de moment și care se asvârlise acum asupra polițaiului ca o adevărată pasăre de pradă. Și strivește-l cu picioarele și dă-i cu pumnii în cap și sculpă-i în obraz.

Polițaiul făcu o încercare, ca să pună mâna pe sabie. Dar Toma i-o luă înainte, îl smulse sabia și scoțând-o din teacă, o rupse în două pe genuchi. După aceea aruncă bucățile într'un șanț plin de noroiu. Iar după ce îl mai călcă de câteva ori și îi înmușe bine oasele, de-l făcu ca un aluat, îl ridică în sus și-l aruncă și pe el în șanț.

O zi după aceasta vecinul Toma, pus în lanțuri, era dus spre Bitolia. Mergea însă mândru și fața îi strălucia de bucurie.

Era reabilitat. Se ștersese pata ce-i otrăvia sufletul și-i amăra zilele. Devenise din nou eroul iubit și viteazul admirat.

N. BATZARIA

PRIN PĂCLELE DE TOAMNA

O VOCE DE-ASTA-VARA

*Pe drumul care urcă în codrul părăsit
Din gândurile triste de toamnă m'a trezit
O voce de-astă vară; un om prietenos
Mi-a 'ntâmpinat tristețea c'un lung salut frumos.*

*L-am cunoscut îndată; era un biet palamș
Ce-și are-acolo casa, afară din oraș,
Pe-acelaș drum adese cu acelaș lung salut
Iubirii loc să treacă palmașul i-a făcut.*

*L-am cunoscut îndată; prietin mai iubit
Mi se părea că 'n viață nici când n'am întâlnit,
Și-am stat ca doi prietini de vorbă amândoi,
I-am ascultat durerea, potopul de nevoi.*

*Și cum vorbea palmașul, cuvânt mai fermecat
Mi se părea că 'n viață nici când n'am ascultat;
Mi se părea că vorba ce i-o sorbiam din glas
Din însăși vocea verii pe buze i-a rămas.*